

Slovo k povzbuzení na neděli 26. února 2023, na 1. neděli postní – A
Biblická čtení: Gn 2,7-9; 3,1-7; Ž 51; Řím 5,12-19; Mt 4,1-11

Milé sestry, milí bratři,

v **prvním čtení** z knihy Genesis se před námi rozevřela část vyprávění o **prvotním hříchu**, o pádu prvních lidí, Adama a Evy. Je to text, který je dobré číst předně jako **obraz**. Jako jakousi Bohem inspirovanou **etiologii**, vysvětlení původu následného **stavu porušenosti** lidské přirozenosti, která lidstvo provází od samých počátků až do současnosti. Porušenost lidství je stav, který teologická reflexe nazvala **dědičným hříchem**, který se **projevuje**, je **zakoušen** zejména jako ona neblahá moc v člověku strhávající ho **ke zlu**. Jako mohutnost, která člověka stále znovu a znovu vábí se před zlem, d'áblem **sklonit**. Moc, jež ho stále znovu a znovu **odtrhává** od Boha, lidí, světa, sebe samého. **Diabolos** („d'ábel“) znamená „roztrhač“, „rozhazovač“ a **sátán** („satan“) „nepřítel“.

Následný **žalm 51**. je snad nejznámějším **kajícím** žalmem celého Starého Zákona lkajícím právě nad slabostí a hříchem člověka, odkázaného tak na Boží **milosrdenství**.

Ve **druhém čtení** z Listu Římanům apoštol Pavel rozvíjí tezi, pravdu víry i zkušenosti, že **porušenost hříchem** se týká opravdu **všech** lidí a že tudíž není **žádného** člověka – necháme-li stranou pozdější katolickou víru o Neposkvrněném Početí Panny Marie – , který by se mohl této porušenosti vyhnout a sám z porouchanosti vymanit. **Žádný** člověk se nerodí jako „**nepopsaná tabule**“ (*tabula rasa*). Vedle mnoha dobrého neseme ve své niterné, genetické i psychosociální výbavě i mnohé **negativní** sklony vypěstované či předané našimi předky a okolím. Proto «všichni **zhřešili**», říká Pavel, a všichni lidé bez výjimky potřebují Boží **odpuštění**, Boží **spásu**, ať už si to uvědomují či nikoli. **Spásu** všem **nabízí Pán Ježíš** a jedinečným (nikoli jediným) způsobem **zprostředkovává křesťanství**.

Nicméně ani Kristus lidské srdce **neuchrání**, nechce uchránit **od pokušení**. Ani od pokušení **vnějších** přicházejících ze světa a od lidí, ani od pokušení **vnitřních** vycházejících z člověka samého. **Proč** tomu tak je, zůstane **tajemstvím**, ale i taková je prostě lidská svoboda. Ostatně je přímo katolickým **dogmatem**, že člověku **i po křtu**, respektive **po ospravedlnění** Kristovou milostí, je i nadále ponechána „hříšná žádostivost“ (*concupiscentia*).

A protože právě **o pokušeních** bylo dnešní **evangelium** (jako ostatně vždy na první neděli postní), zkusme předně na ně zaměřit dnes svou pozornost...

Pokušení Páně na poušti najdeme velmi podobně převyprávěná jak u **Lukáše** tak u **Matouše**. V obou svědectvích d'ábel přichází ke Kristu na poušť po jeho čtyřicetidenním postu a třikrát ho pokouší, při tom cituje Písmo zneužívaje je a Kristus Písmem odpovídá dávaje mu pravý smysl, pokušením nepodlehne. Pokušení jsou **tři**, jen s různým pořadím a záměnou místa – hory nebo chrámu – u druhého a třetího. U Lukáše je posledním pokušením skok z vrcholu chrámu, zatímco u Matouše je to nabídka všeho bohatství světa z vysoké hory. Kristova pokušení můžeme číst mnoha způsoby, ale také třeba tak, že si sami sebe **představíme**:

Zaprvé **jakoby na místě Krista**. Byl to přeci on, který jako bohočlověk na sebe vzal všechna pokušení, jež jen ne člověka mohou přijít, a přemohl je. V Ježíšových pokušeních jsou nějak i **naše**, všechna naše jsou do nich zahrnuta. Jsou to pokušení zachování **existenčních potřeb, jistot a požitků** («ať z těchto kamenů stanou chleby»). Pokušení **obdivu, bezstarostnosti, egomanie a zbožštění**, možná i **zajištění** života («vrhni se dolů... svým andělům dá o tobě příkaz, takže tě ponese na ruku»). Pokušení **mít moc a bohatství** a z nich plynoucí **slávu** («toto všechno ti dám»). **Ovšem** to vše **za cenu**, že se člověk v daných situacích **skloní** před **d'áblem**, že podlehne **zlu**, že nějaké zlo **učiní**, zradí, ublíží, **zhřeší**. Za účelem **dosažení** toho, po čem touží, co mu – «lákavého na pohled, chutného k jídlu, slibujícího vševědoucnost» – pokušení **nabízí**. Že se zachová **nehodně** svému člověčenství, když ani s Boží pomocí nedokáže nepodlehnout.

Zvlášť **dva typy** životních krajních jsou pro možnosti takové d'ábelské zrady anebo Božího vítězství symptomatické. Jednak takové, kdy jednáme anebo dokonce musíme jednat **spontánně**, takřka reflexně, intuitivně, nemáme mnoho času ani prostoru na rozmyšlenou. Anebo naopak takové, kdy jsou naše skutky dlouho **připravované**, promyšlené a předem dlouho reflektované. **Tehdy** se leckdy ukáže, co je opravdu v nás, jací jsme.

Kéž bychom aspoň někdy, především v rozhodujících a zásadních chvílích, aspoň nějak **podobni Kristu**...

Zadruhé si můžeme sami sebe v dnešním evangeliu představit **jakoby na místě d'áblův**. Ve smyslu, že jeho pokušení jsou ta, kterými i my **pokoušíme Krista**, samotného Boha. Abychom měli vždy **dostatek** jídla a všeho, co k životu na zemi nutně **potřebujeme** («řekni, ať z těchto kamenů stanou chleby»). Aby nás vždy **chránil**, nic zlého se nám nestalo («vrhni se dolů... svým andělům dá o tobě příkaz, takže tě ponese na rukou»). Anebo bychom byli **bohatí** a měli **moc a slávu** («to všechno ti dám»). **Jen** tehdy i **my** opravdu uznáme, že Ježíš je Syn Boží, že Bůh vůbec je. Jsi-li Syn Boží, udělej to, musíš to udělat, **pokoušíme ho**.

Kéž by co **nejméně**, kéž bychom nikdy takto nestavili svou víru...

Ať tak či onak, taková a mnohá další **zlá pokušení** jsou kvůli dědičnému hříchu i **v nás**, anebo nějak přicházejí i zvenčí. Ožívají, ozývají se anebo rezonují **v nás**, vábí a zkouší, pokouší nás jako **sugestivní moc**, inteligence, jako síla vpravdě **osobní**. I proto je můžeme klidně nazývat pokušeními **d'ábelskými**. S roztočivými tvary a v různých podobách...

Pokušení Krista na poušti i jako obraz našich vlastních pokušení tak došla nejednoho **výtvarného** zachycení. Jedním z nejpůsobivějších je například to, které najdeme na jedné z fresek Sixtinské kaple v Římě. Je z let 1480 až 1482 a jeho autorem je významný italský malíř **Sandro Botticelli**. Jak to zvlášť u renesančních autorů bývá, i Botticelli biblickou scénu stylizuje do své vlastní doby; vidíme postavy v módě a stavů konce 15. století, místo věže chrámu je průčelí nově zrekonstruované římské nemocnice Santo Spirito in Sassia, i krajina spíše připomíná romantickou Itálii než Blízký Východ. Nejdůležitější částí obrazu jsou v horních partiích stylizovaná Kristova pokušení. Jsou podle Lukášova podání, jen zobrazení glosy, že «přistoupili andělé a sloužili mu», je matoušovské.

Na fresce možná ale není duchovně nejpozoruhodnější to, jak krásně je udělána anebo že vše je přeneseno do doby jejího vzniku, snad aby připomnělo aktualitu biblických příběhů, neboť tak nějak je to skoro u většiny významnějších autorů Botticelliho doby. Pozoruhodný (doslova!) je detail, jak je zobrazen **d'ábel**: V kutně **poutníka či poustevníka**, který Kristu něco našeptává a ukazuje. Přičemž až při posledním pokušení je **demaskován**, když je Kristovou věrností Bohu a dobru **přemožen**: Vrhá se nahý dolů a plášť nechává vlát za sebou. Což je krásná **metafora**. I tak – **nenápadně** a **pozitivně** – se totiž mohou **halit d'áblův** v našem nitru a provázet nás třeba i dlouhou dobu, než je rozpoznáme. Je třeba je však **odhalit**, snažit se o to **věrností** Bohu a dobru, jen tak mohou shodit své **masky**. A kdy jindy se o to **pokusit** než ve čtyřicetidenní době **postní**, kdy i určité **zestřídmění** života má vytvořit v našem životě **prostor** pro vnímání **Boha**, lidí a světa, ale i **démonů** v nás a kolem nás...

Milé sestry, milí bratři, **první neděle postní** nám tak svými biblickými texty připomíná naši **porušenost, naši slabost**. Ne však proto, abychom zmalomyslněli, ale proto, abychom si ji prostě **přiznali**, odhalili **své d'ábly**, abychom **zpokorněli** a zatoužili **s Boží Kristovou pomocí** aspoň někdy nad pokušeními **zvítězit**. K prospěchu celého světa a lidí kolem sebe. **Abychom** se neskláněli stále před zlem a nepáchali je. Třeba pod rouškou, že chceme zachovat své vlastní **existenční jistoty**, ovšem **na úkor druhých**. Anebo proto, že chceme jen my mít **obdiv** a být **středem pozornosti**, ovšem **bez ohledu** na pravdu a dobro. Či proto, že se nám – třeba z ničeho nic – nabídne **bohatství a moc**, ovšem za cenu **zrady**...

Kéž bychom také nikdy už **nepokoušeli** Boha, zda je či není, ale raději s mu **otevřeli**, i s velikou **nejistotou**, klidně i pochybností, a **toužili**, aby nás **vztah s ním** proměňoval a vedl k **lepšímu**, k větší lásce, na které nejvíce záleží...